

BEZPEČNOST V ELEKTROTECHNICE

VYHLÁŠKA č. 50/1978 Sb

Poučení z vyhlášky č.50/1978 Sb.

- Vyhláška Českého úřadu bezpečnosti práce a Českého báňského úřadu
- Vyhláška č.50/1978 Sb. stanoví stupně odborné způsobilosti (kvalifikace) pracovníků, kteří obsluhují elektrická zařízení, nebo na nich pracují, práci na nich řídí, tato zařízení projektují, nebo projektování řídí
- Elektrickým zařízením se myslí zařízení, u kterého může dojít k ohrožení života, zdraví, nebo majetku elektrickým proudem a zařízení určená k ochraně před účinky atmosférické nebo statické elektřiny

Odborná způsobilost v elektrotechnice

- Pracovníci seznámení §3
- Pracovníci poučení §4
- Pracovníci znalí §5
- Pracovníci pro samostatnou činnost §6
- Pracovníci pro řízení činnosti §7
- Pracovníci pro řízení činnosti prováděné dodavatelským způsobem a pracovníci pro řízení provozu §8
- Pracovníci pro provádění revizí §9
- Pracovníci pro samostatné projektování a pracovníci pro řízení projektování §10
- Kvalifikace ve zvláštních případech §11

			vzdělání	praxe
§ 6	na elektrických zařízeních	do 1000 V	vyučení, SO, ÚSO, VŠ	1 rok
		nad 1000 V	vyučení, SO, ÚSO, VŠ	2 roky
	na hromosvodech		zaškolení	6 měsíců
			vyučení, SO, ÚSO, VŠ	3 měsíce
§ 7	na elektrických zařízeních	do 1000 V	vyučení	2 roky
			SO, ÚSO, VŠ	1 rok
		nad 1000 V	vyučení	3 roky
			SO, ÚSO, VŠ	2 roky
	na hromosvodech		zaškolení	1 rok
			vyučení, SO, ÚSO, VŠ	6 měsíců
§ 8	na elektrických zařízeních	do 1000 V	vyučení, SO	6 roky
			ÚSO	4 roky
			VŠ	2 roky
		nad 1000 V	vyučení, SO	7 roků
			ÚSO	5 roky
			VŠ	3 roky
	na hromosvodech		vyučení	2 roky
			SO, ÚSO, VŠ	6 měsíců

Práce	Napětí do 1000V (mn, nn)	Napětí nad 1000V (vn, vvn)
Bez napětí	Seznámená - podle pokynů	Seznámená - s dohledem
	Poučená - podle pokynů	Poučená - s dohledem
	Znalá - sama	Znalá - sama
V blízkosti živých částí	Seznámená - v bezpečné vzdálenosti	Seznámená - v bezpečné vzdálenosti
	Poučená - s dohledem (min. 20cm od živých částí pod	Poučená - pod dozorem
	Znalá - sama	Znalá - s dohledem
Pod napětím	Znalá - sama (v prostorech normálních)	!Vždy dle pracovních postupů!
	Znalá - pod dozorem (venku, ve vlhkých a mokrých	Znalá - pod dozorem
	Znalá s vyšší kvalifikací - sam	Znalá s vyšší kvalifikací - pod dozorem

Odborná způsobilost na FEL ČVUT v Praze

- §4 Poučený - 1. semestr bakalářského studia
- §5 Znalý - 4. semestr bakalářského studia
- §6 Samostatná činnost - 2. semestr magisterského studia

Získaná kvalifikace studentů má platnost pouze po dobu daného úseku studia a jen pro činnost ve školních laboratořích.

Fyziologické účinky elektrického proudu na organismus

Rozhodující při úrazu elektrickým proudem je:

- velikost proudu (napětí, impedance) a jeho frekvence
- tvar vlny nebo pulzu
- době působení
- trajektorii průchodu a fázi srdečního cyklu
- fyzický a psychický stav postiženého

	AC	DC
Prahové hodnoty	0,5 mA	2 mA
Mezní hodnoty	do 10 mA (2 s a déle) 200 mA (10 ms max)	do 30 mA (2 s a déle) 200 mA (10 ms max)

Elektrická zařízení – rozdělení (ČSN 33 0010)

Podle nebezpečí úrazu elektrickým proudem:

silnoproudá a slaboproudá zařízení

Podle účelu:

silová, sdělovací, řídicí a zvláštní zařízení

Podle napětí:

**jmenovité napětí rozvodné sítě nebo el. Zařízení
nejvyšší napětí sítě**

Kategorizace napětí podle velikosti

název napětí			střídavé napětí (ef. hodnota)			stejnosem. napětí
kateg.	označ.	plný název	uzemněná síť		izol. síť	
			fáze - zem	fáze - fáze	fáze - fáze	
I	mn	malé	do 50 V			do 120 V
II	nn	nízké	50 - 600 V	50 - 1000 V		120 - 1500 V
A	vn	vysoké	0,6 - 30 kV	1 - 52 kV		1,5 - 52 kV
B	vvv	velmi vys.	30 - 171 kV	52 - 300 kV		
C	zvn	zvláště vys.	-	300 - 800 kV	-	300 - 800 kV
D	uvv	ultra vysoké	-	nad 800 kV	-	nad 800 kV

Symbolika a označování v elektrotechnice

bezpečnostní barva
bezpečnostní značka

Význam	Barva	Značka
ZÁKAZ	červená	
PŘÍKAZ	modrá	
VÝSTRAHA	žlutá	
BEZPEČÍ	zelená	

	HASIČI	☎ 150
	LÉKAŘSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA	☎ 155
	POLICIE	☎ 158

Barvy izolace vodičů

Protective
Earth
Neutral
PE, PEN - zelená/žlutá
fáze L - černá, hnědá
střední N - světle modrá

stejnoseměrná soustava

⊕ tmavě červená

⊖ tmavě modrá

Dělení sítí podle pracovních vodičů

počet fází	počet vodičů	ochranný a střední vodič	typ sítě
jednofázová	2	PEN	TN - C
	3	PE + N	TN - S
trojfázová	4	PEN	TN - C
	5	PE + N	TN - S

Prostory z hlediska nebezpečí úrazu el. proudem

Prostory: normální
nebezpečné
zvláště nebezpečné

Meze bezpečných malých napětí

živých částí

		střídavé	stejnoseměrné
prostory	normální	50 V	100 V
	nebezpečné	25 V	60 V
	zvlášt' nebezpečné	12 V	25 V
obvody	neuzemněné	SELV	(Safety Extra Low Voltage) bezpečné malé napětí
	uzemněné	PELV	(Protective Extra Low Voltage) ochranné malé napětí

Meze trvalého dotykového napětí na neživých částech

prostory	stř	SS
Normální	50 V	120 V
Nebezpečné	50 V	120 V
Zvláště nebezpečné	25 V	60 V
Zvláště nepříznivé případy	12 V	25 V

Člověk a bezpečnost práce

(ČSN 34 3100)

Kategorizace činností:

Obsluha elektrických zařízení

Práce na elektrickém zařízení

Práce na elektrickém zařízení do 1000V, bez napětí

Práce na elektrickém zařízení do 1000V, v blízkosti napětí

**Práce na elektrickém zařízení do 1000V, pod napětím - PPN
(PPN - v dotyku, na vzdálenost, na potenciálu)**

Práce

- podle pokynů
- s dohledem
- pod dozorem

Práce X Obsluha

Obsluha elektrického zařízení

Pracovní úkony spojené s běžným provozem elektrického zařízení, při nichž se **nepoužívá nástrojů a obsluhující osoby se dotýkají jen těch částí, které jsou k tomu určité.**

(ovládání, čtení údajů, výměna pojistek a světelných zdrojů, ...)

Práce na elektrickém zařízení

Pracující osoba **používá nástrojů**, provádí na zařízení **trvalé změny** a dotýká se **živých částí**.

(odstraňování závad a poruch, montáž, zajišťování pracoviště, ...)

Příkaz B

Pro práce na všech el. zařízeních nad 1000 V pod napětím a v jejich blízkosti vydává pracovník znalý s vyšší kvalifikací, který odpovídá za provozování tohoto zařízení. Vydává se na dobu až 24 hodin a lze od vydání upustit ve výjimečných případech.

Ochrana před nebezpečným dotykem (živých i neživých částí)

ochrana malým napětím (SELV, PELV)
50 V (25 V, 12 V)

Podmínky správné ochrany:

- zdroj (bezpeč. ochranný transformátor, motorgenerátor, baterie)
- elektrické a prostorové oddělení obvodu s malým napětím
- nezáměnné vidlice a zásuvky

Ochrana před nebezpečným dotykem živých částí (dříve základní ochrana nebo ochrana před přímým dotykem)

ochrana izolací

ochrana kryty nebo přepážkami

ochrana zábranami

ochrana polohou

ochrana doplňková

(proudový chránič, doplňková izolace)

Ochrana před nebezpečným dotykem neživých částí (ochrana v případě poruchy nebo před nepřímým dotykem)

Pouze v případě poruchy (nefunkčnosti základní izolace).

Ochrana: PE nebo PEN vodič spojený s neživými částmi při poruše zajistí takové zvýšení proudu v obvodu, že předřazená pojistka nebo jistič odpojí zdroj. Patří sem také ochrana samočinným odpojením za použití napěťového chrániče.

Stupně ochrany krytem (IP kód)

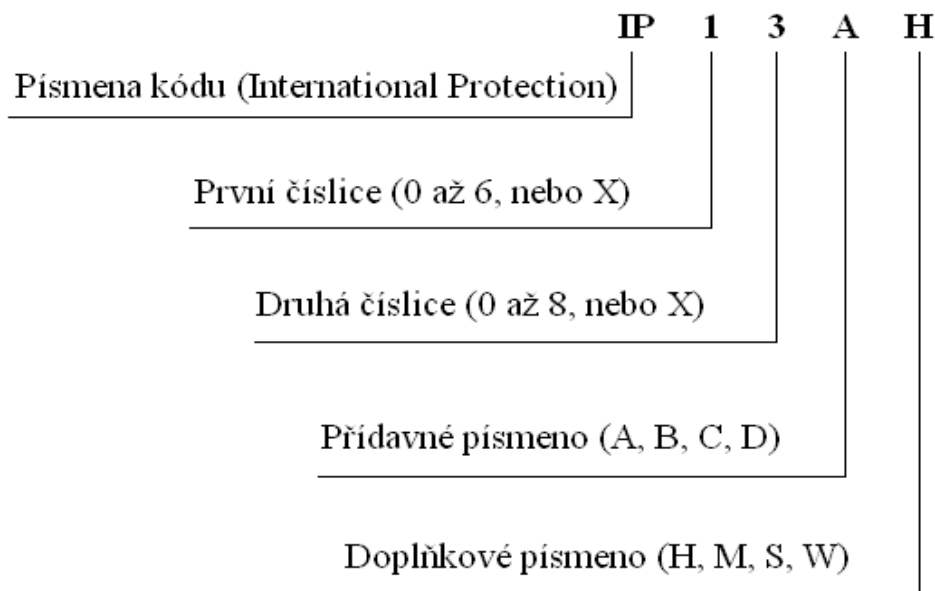
(kvalita krytu proti dotyku, mechanickým částicím a vodě)

IP (International Protection)

IP   **1.č.**   **2.č.**   **příd. písm.**   **doplň. písm.**

1. číslice: 0 až 6 - stupeň ochrany před dotykem a vniknutí těles

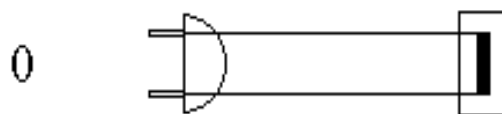
2. číslice: 0 až 8 - stupeň ochrany před účinky vody

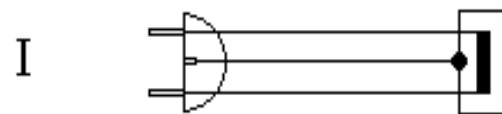
Třídy ochran elektrických zařízení

Číslo třídy vyjadřují jakými prostředky je dosaženo bezpečnosti a nevyjadřují její úroveň.

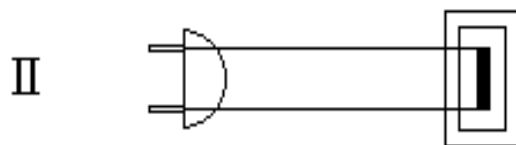
třída ochrany

Pouze základní izolace
v ČR není povoleno

Základní izolace a připojení neživých
částí k ochrannému vodiči

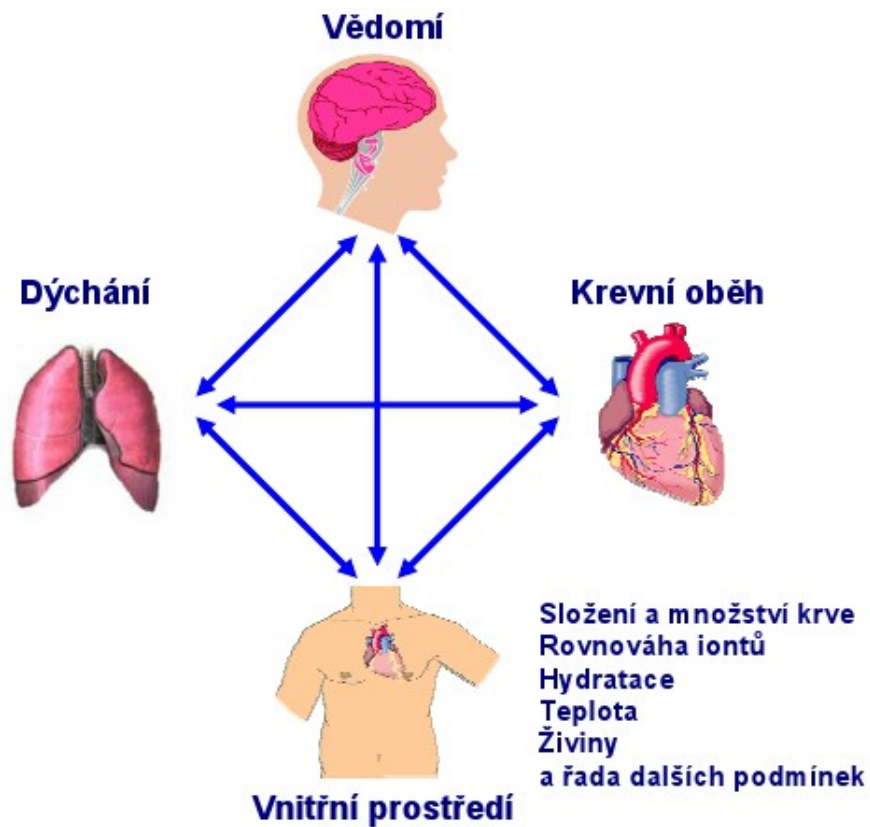
Přídavná nebo zesílená izolace
bez připojení k ochrannému vodiči

Založeno na použití zdroje SELV

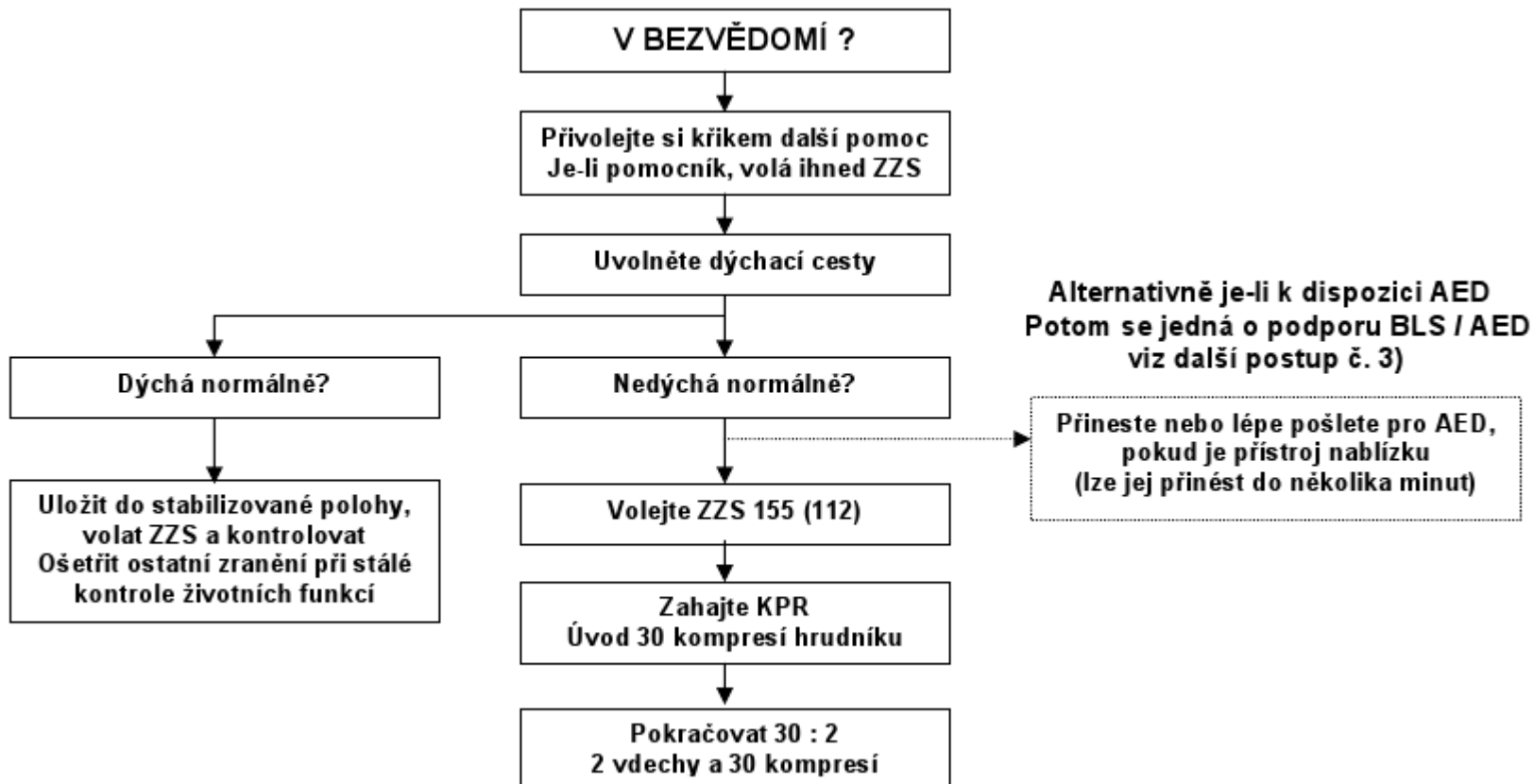
Základní podpora života (BLS)

(převzato z ERC Guidelines 2005)

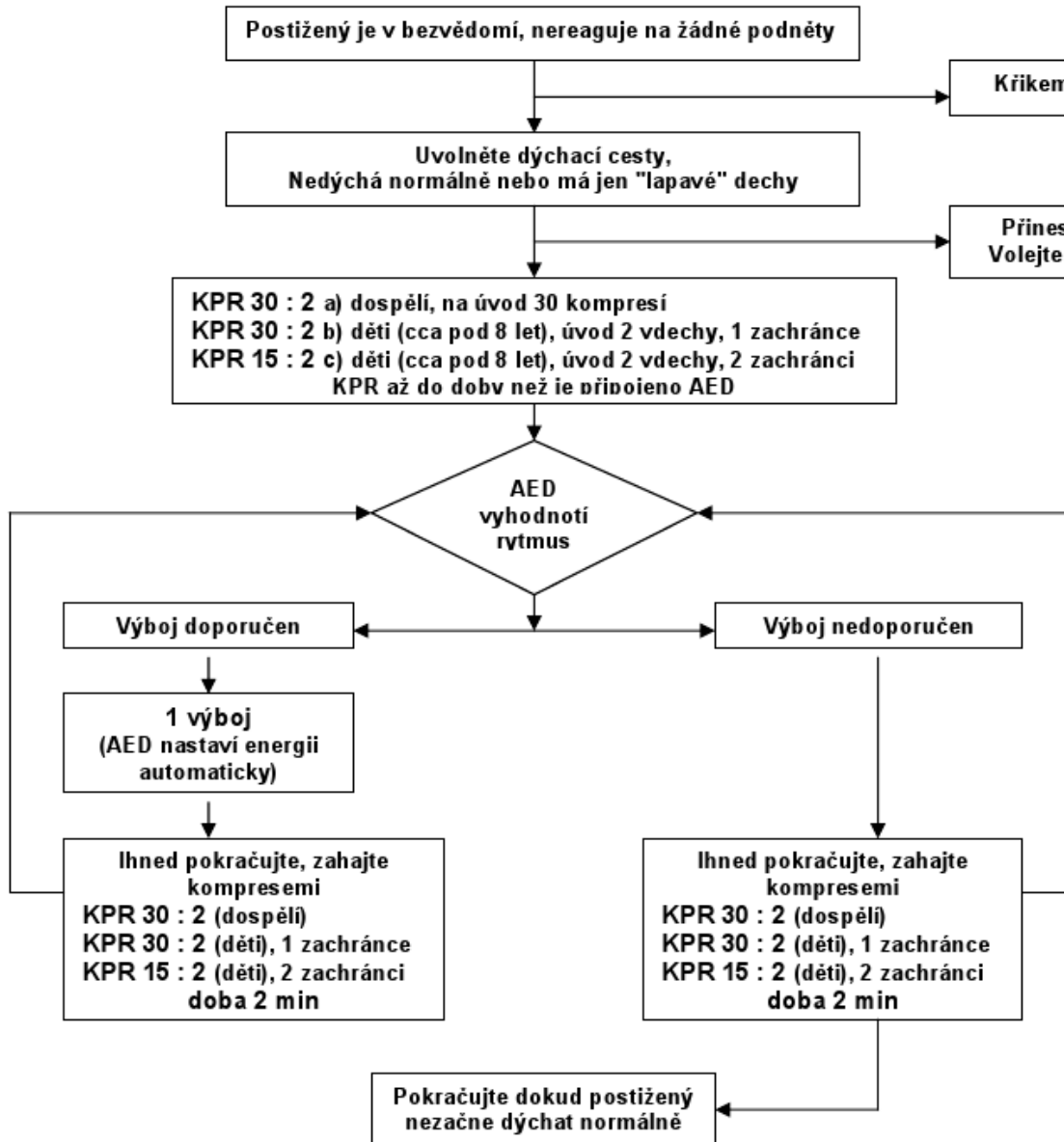

Algoritmus základní podpory života u dospělých

(převzato z ERC Guidelines 2005)

Algoritmus neodkladné resuscitace s AED

Automatický
Externí
Defibrilátor

Úraz elektrickým proudem a elektrickým výbojem

Úraz elektrickým proudem nízkého napětí:

- fibrilace srdečních komor
- drobné bodové popáleniny (proudová známka)

Úraz elektrickým proudem vysokého napětí (elektrický oblouk):

- popálení zasažených částí (zuhelnatění)

Postup první pomoci při úrazu elektrickým proudem nízkého napětí

1. Vypnutí přívodu el. proudu (vypínače, jističe,...)
2. Úder na přední stranu hrudníku nebo použití defibrilátoru
3. Zahájení kardiopulmonální resuscitace

Postup první pomoci při úrazu elektrickým proudem vysokého napětí

1. Vypnutí přívodu el. proudu nebo vyproštění postiženého z dosahu el. proudu
2. Zahájení kardiopulmonální resuscitace
3. Ošetření popálenin

Zařízení považujeme za zapnuté až do jednoznačného a prokazatelného vypnutí odpovědným pracovníkem!

První pomoc při úrazu elektrickým proudem

1.) Vypnutí přívodu elektrického proudu

2.) Umělé dýchání - při zástavě dechu (zajistit jazyk, záklon hlavy, z úst do úst - 10 až 12× za minutu)

3.) Nepřímá srdeční masáž

- při nehmatném tepu na krční tepně (oběma rukama 60 až 80× za minutu)

Pokud je na obě činnosti 2) a 3) pouze jeden zachránce, střídá umělé dýchání a nepřímou srdeční masáž v poměru 15 stlačení a 2 vdechy.

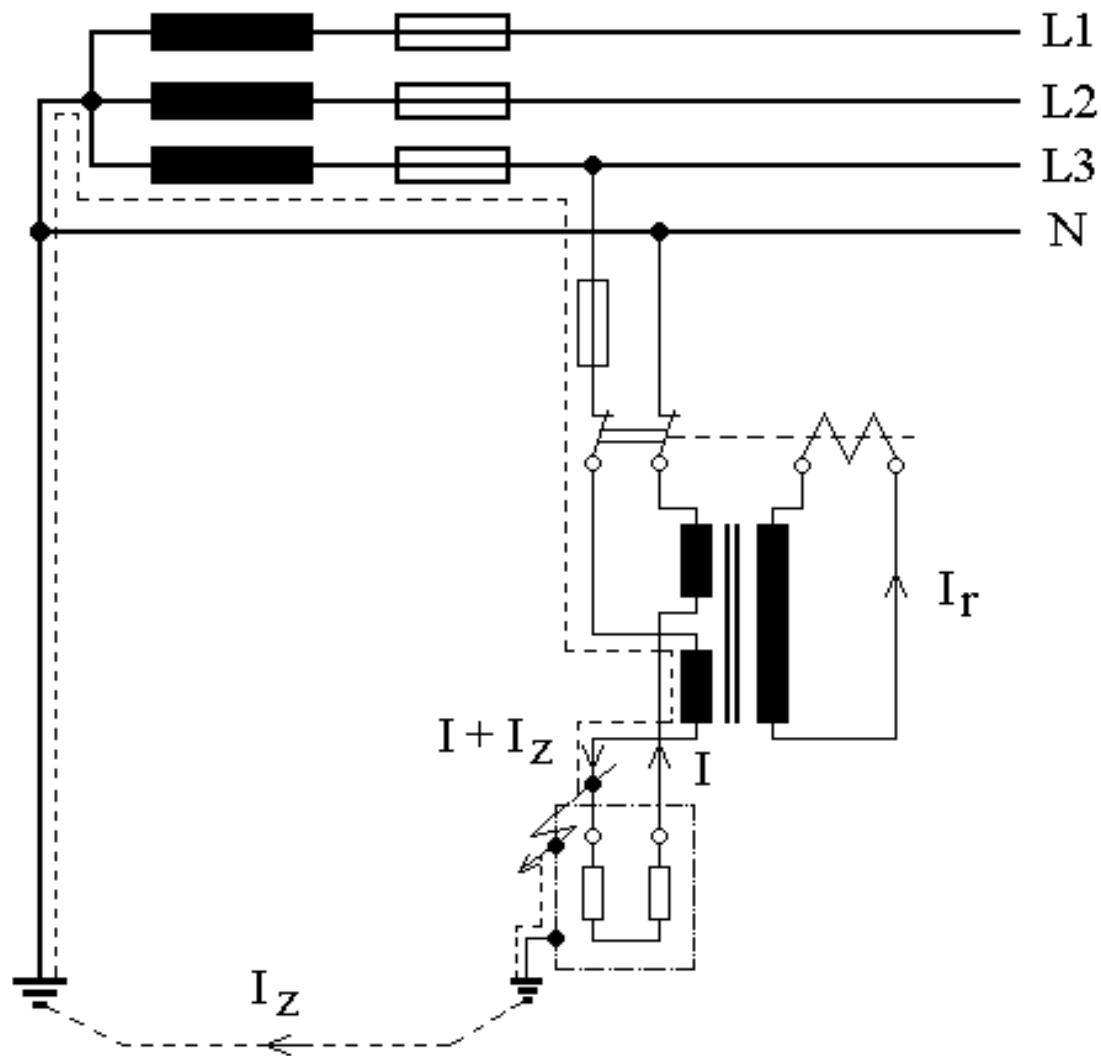
Funkce základních bezpečnostních prvků el. sítí

POJISTKA při poruše základní izolace chrání:

- elektrické zařízení před větším poškozením (požár)
- obsluhu před nebezpečným dotykem

CHRÁNIČ vypíná porušený elektrický spotřebič

Proudový chránič

Napět'ový chránič

